

BÜKKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

Magyar Nemzeti Múzeum
Közgyűjteményi Központ

Magyar Természettudományi Múzeum

Év emlőse 2025: a magyar szöcskeegér

Cserkész Tamás (MTM, pályázati
koordinátor)
és Balácsi Péter (BNPI,
természetvédelmi őr)
2025. április 02.

GRASSLANDHU

Ki vagy mi is az a magyar szöcskeegér?

Sciuromorpha

- Gliridae
- Sciuridae
- Aplodontiidae

Anomaluromorphi

- Pedetidae
- Anomaluridae
- Zenkerellidae

Castorimorphi

- Castoridae

Geomyioidea

- Heteromyidae
- Geomyidae

Dipodoidea

- Dipodidae
- Zapodidae

Myomorphi

- Sminthidae
- Platacanthomyidae
- Spalacidae
- Calomyscidae
- Nesomyidae
- Cricetidae
- Muridae

Rodentia

Supramyomorpha

Elvállás 66 M éve

Muroidea
öregcsalád

Sicista primus
17 millió éves kövület

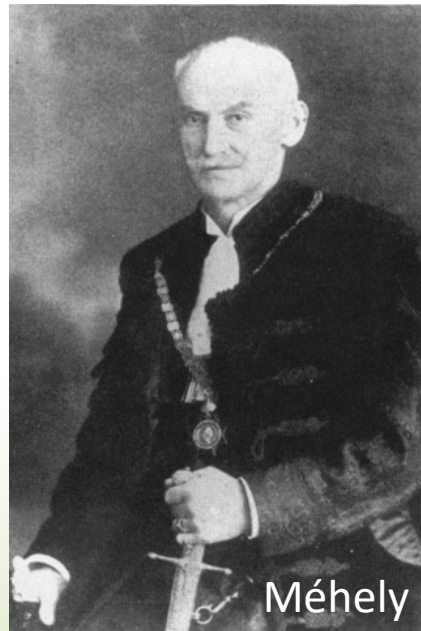
- 1843. Petényi Salamon János (Tiszaföldvár)
- 1852.04.15. Svoj Miklós (Ercsi), lektorípus
- 1865. A faj „leírása” Frivaldszky Imre
- 1900. Orosz Endre (Kolozsvár)
- 1913. Méhely Lajos
- 1929. Cerva Frigyes
- XX. sz. eleje Vásárhelyi István
- 1936. Dr. Pátkai Imre (Pusztapó)

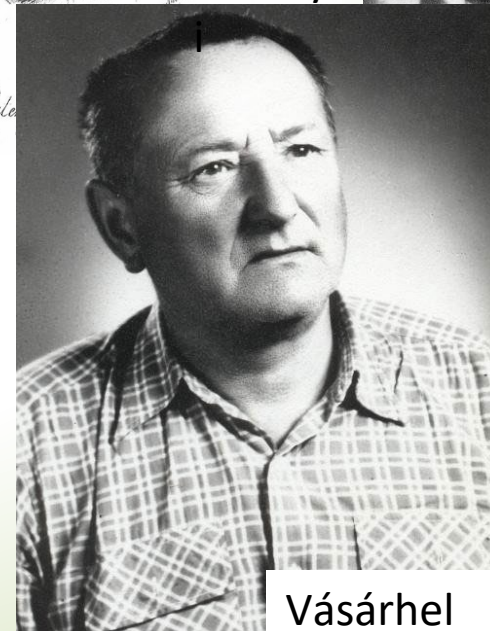
Petényi

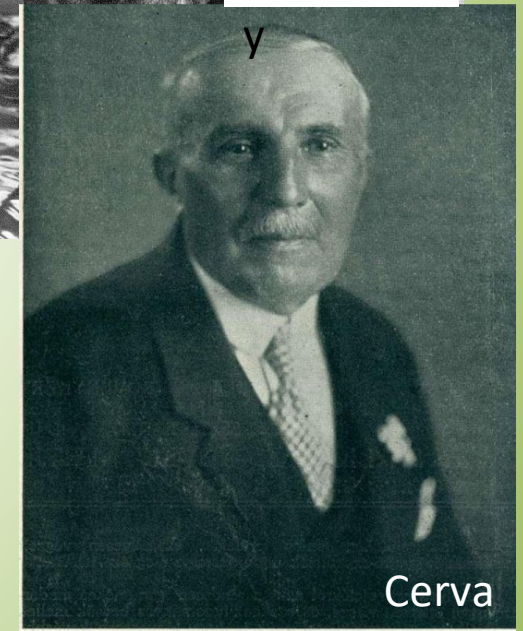
Frivaldszky

Méhely

Vásárhelyi

Cerva

Orosz Endre (balra) és Váradi József 1927-ben

Orosz Endre, a
„papa”: apahidai
tanító, régész,
etnográfus,
1900.
augusztusban
fogott
szöcskeegeret

A Milvus Csoport és a BEKE önkéntesei 2012.08.11-én

- XX. sz. Schmidt Egon

- 1982. – Endes Mihály

- 2006.06.21.

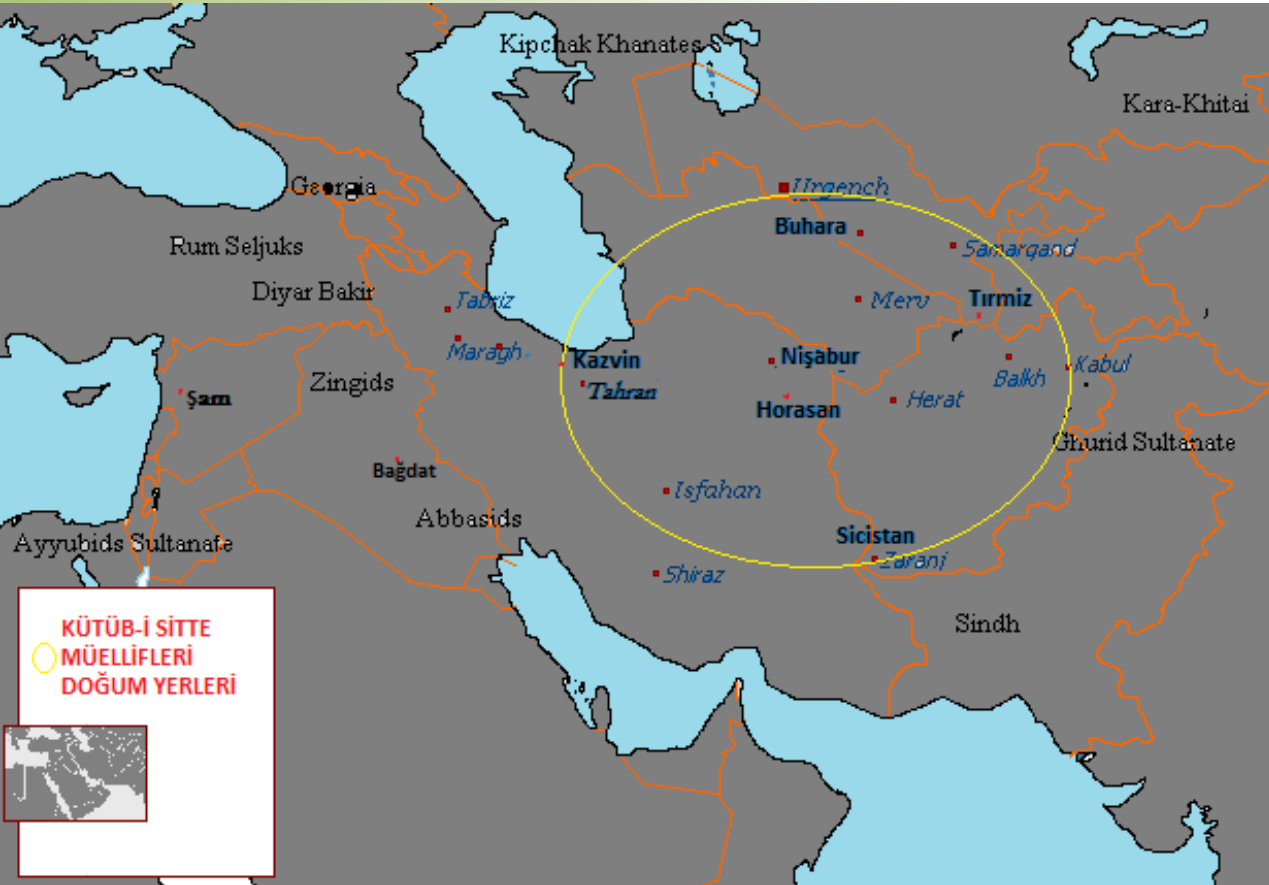
A Bükki Emlőstani Kut.csoport.
Egyesület (BEKE) önkéntesei

A faj „elnevezései”

Magyar szöcskegér (*Sicista trizona*)

Honnan a név?

Sicista Gray, 1827

Published in: In Griffith et al., Anim. Kingdom vol.5 p.228

above, with a narrow black dorsal line; tail about half the length of the body; about three inches long.

Mus Agrarius, Pallas, *Glires*, 341.

Rat Sitnic, *Vicq. d'Azyr. Syst. des Anim.* II. 455. *Rat à bande noire*, *Ency. Méthod.*

Icon. Pallas, l. c. pl. 24, A. Schreb. tab. 182. Ency. Méthod. t. 67. f. 10.

Inhabits Northern Germany, Russia, and parts of Siberia.

587. 14. *M. ? Subtilis* (Subtle Mouse.) Yellow or ashy above, with a black dorsal line; ears folded; tail rather longer than the body, about three inches long.

Mus Subtilis, Pallas, *Itin.* VI. A. 70. N. 11. A. B.

Icon. Pallas, Glires, pl. 22. f. 1, and f. 2. Schreb. tab. 284. f. 1. c. 2. Ency. Méthod. t. 68. f. 2 and 5.

Inhabits Tartary and Siberia.

Var. *α. Vagus*. Ground colour of the fur gray; tail black.

Mus Vagus, Pallas, *Glir.* 327. **Sikistan, Pallas, l.**

Icon. Pallas, t. 22. f. 2.

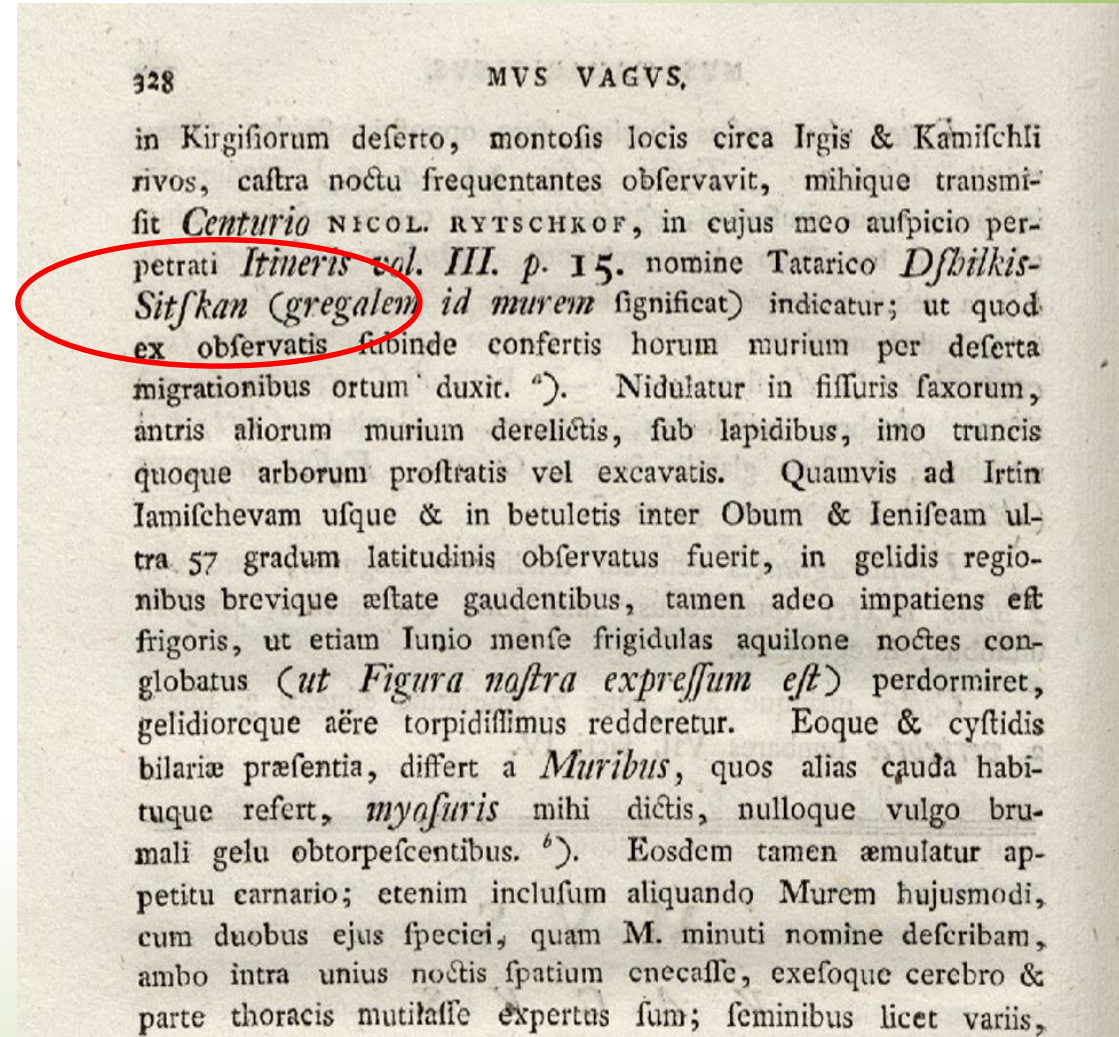

Honnan a név?

Pallas, P. S. 1778. *Novae species quadrupedum e glirivm ordine cum illustrationibus variis complurium ex hoc ordine animalivm.*
- pp. I-VIII [= 1-8], 1-388, Tab. I-XXVII [= 1-27].

„Rizskov az én parancsnokságom [„égiszem”, „vezetésem”?] alatt véghezvitt expedíciójáról vezetett Útinaplója 3. kötetének 15. lapján olvasható tatár elnevezést - „Dshilkis-Sitskan” („csoportban élő egér”) - ezen állatok tömeges sivatagi vándorlása megfigyeléséből eredezteti.”

Köszönet Mezősi Miklósnak és Csorba Gábornak a fordításért!

Hazai és nemzetközi védettsége

- Magyarországon **fokozottan védett**, pénzben kifejezett értéke 1.000.000 Ft
- a magyarországi Vörös Könyvben **közvetlenül veszélyeztetett** fajként tartják számon
- az Európai Unió Élőhelyvédelmi Irányelvének II. és IV. mellékletében szerepel (mint *Sicista subtilis*)
- a Berni Egyezmény II. függelékében található, mint fokozottan védett faj
- Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv (2021–2027) G.2.3 mellékletén szerepel, mint kiemelt prioritás faj
- az IUCN globális Vörös Listáján **veszélyeztetett (EN)***

* Jelenleg...

„A természetvédelem számára fontos iránymutatás, hogy a menedzsmet egységeken belüli szubpopulációk egyedei bátran keresztezhetőek, mert közöttük elve génáramlás van, ráadásul az adaptív variabilitásuk is hasonló. A teljes ESU-ra extrapolálva **az effektív populációméret 200–400 egyed lehet, azaz a censzus méret kb. 1000–1500 lehet.**”

Sramkó G. 2021. Populációgenetikai vizsgálat elvégzése magyar szöcskegér (*Sicista trizona*) és hibrid detektálás két görényfaj (*Mustela eversmanii* és *M. putorius*) mintáiból. Kutatási jelentés készült a LIFE IP GRASSLAND-HU (LIFE17 IPE/HU/000018) projekt számára a Magyar Természettudományi Múzeum megbízásáról. Mikepércs. 20.

Hogyan is néz ki egy magyar szöcskeegér?

- Kis méretű, testhossza 45-59 mm, a farokhossza 56-72 mm. Farkát kapaszkodásra is tudja használni
- Színe sárgás- vagy szürkésbarna, sosem gesztenyebarna
- Hátán fekete csík fut végig, amit egyes példányoknál – két oldalról – világos sáv határol
- A füle szőrös és fekete folt van rajta
- Koruktól és az évszaktól függően színük változó lehet

Vigyázat, a pirók erdeiegeér nem magyar szöcskegeér!

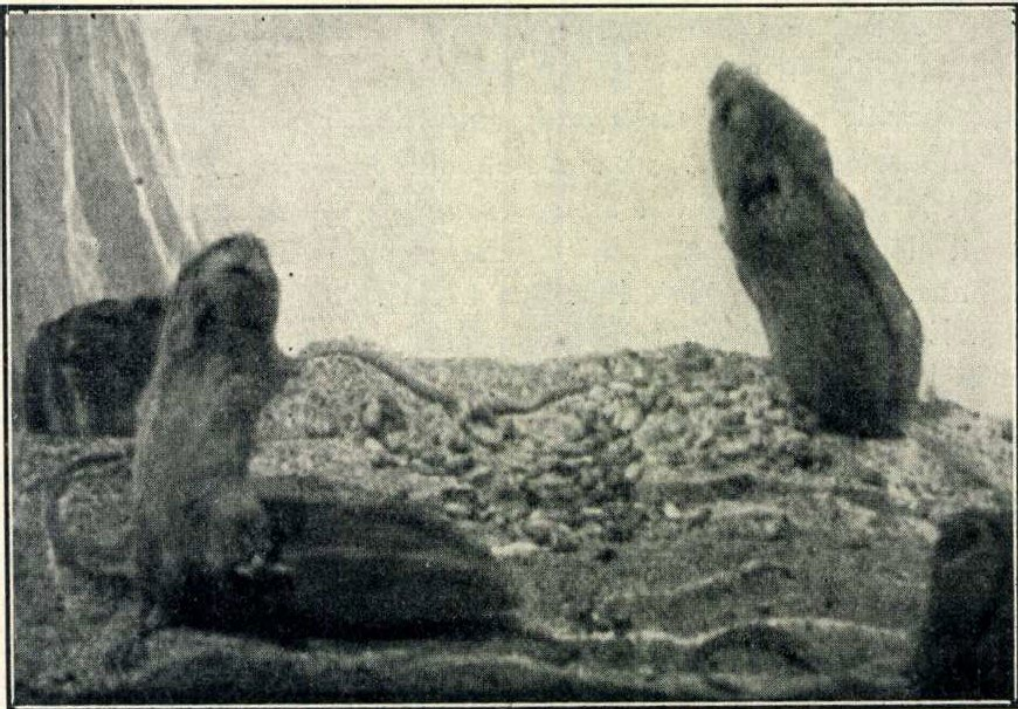

A szöcskegerek életmódja

- Kifejezetten éjjel aktív
- Ragadozó és növényevő
- Téli álmot alszik
- Ínséges időkben „nyári álmot” is alszik
- Évente egyszer (!) 2-8 (általában 4-6) utódot hoz a világra
- Sok megválaszolatlan kérdés van még a fajjal kapcsolatban...

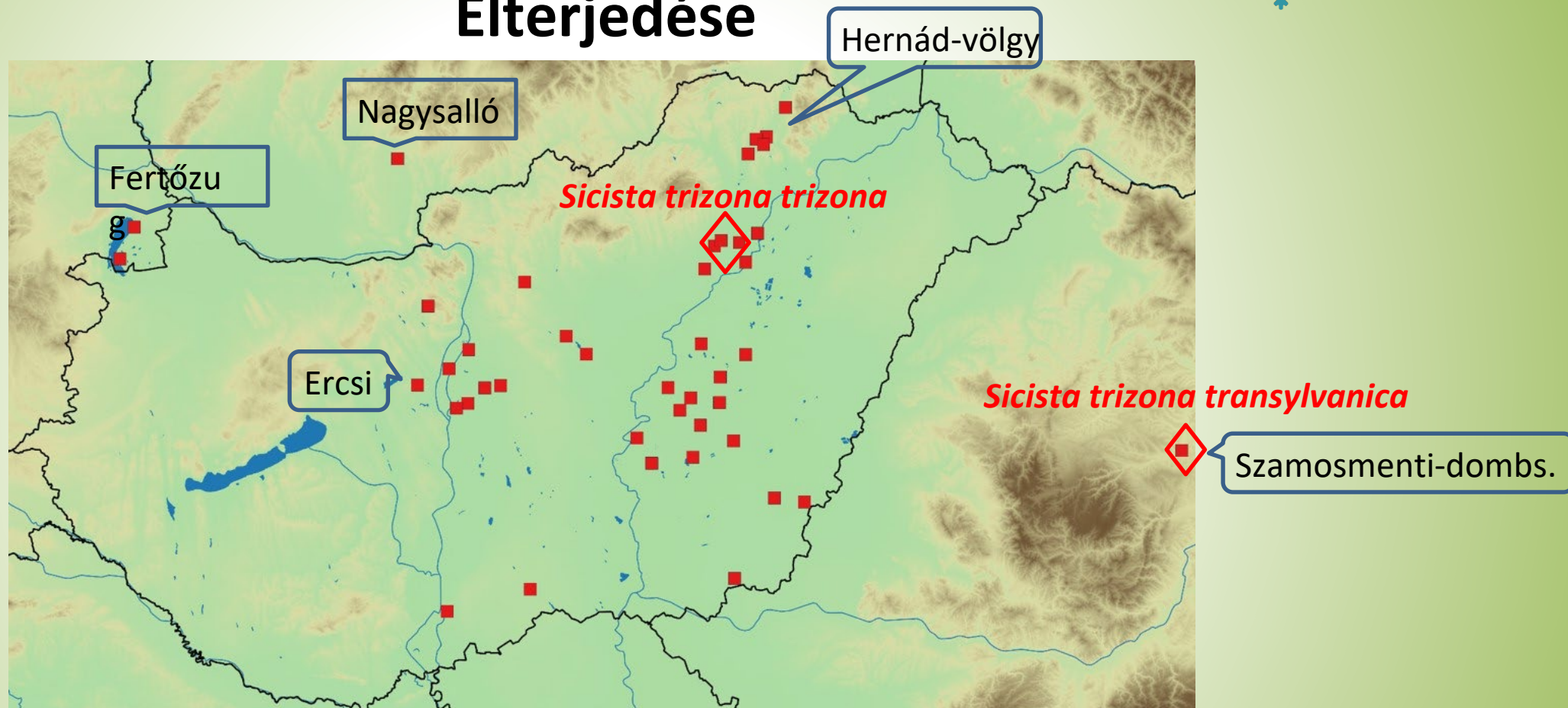
„Fogságban a csíkosegér igen kedves jószág. Emellett olyan jó tulajdonságai is vannak, amikben a többi egereket felülmúlja : először kellemetlen szagot nem terjeszt és ha véletlenül kiszökik s a lakásban hosszabb időn át elkerüli a figyelmet, kért nem tesz. Hogy a mezőn sem lehet károsnak bélyegezni, arról ritka előfordulása és gyengébb természete is kezeskedik. Alkalmam volt oly emberektől, akik az egeret ismerik, élete minden fázisáról érdeklődni, de sohasem hallottam, hogy valahol nagyszámban és kárt okozva lépett volna fel.”

Csíkosegerek.

„Mielőtt szerény közleményemet befejezném, nem akarom elmulasztani, hogy tisztelt olvasóimat, akik az egerek iránt bizonyos ellenszenvvel viseltetnek és bennük csak utálatos és félelmet gerjesztő lényeket látnak, meg ne nyugtassam, hogy a szóban forgó egér, nem tekintve imént említett vonzó tulajdonságait, hazai faunánkra is jellemző alak. A X. Nemzetközi Zoológiai Kongresszus tartama alatt sok zoológus tisztelt meg látogatásával lakásomon, hogy ezt a maga nemében oly érdekes állatkát elevenen láthassa. Egy pétervári kiváló zoológus úgy el volt ragadtatva, hogy egyik egéréket kezébe vette **és ajkához emelve megcsókolta.**”

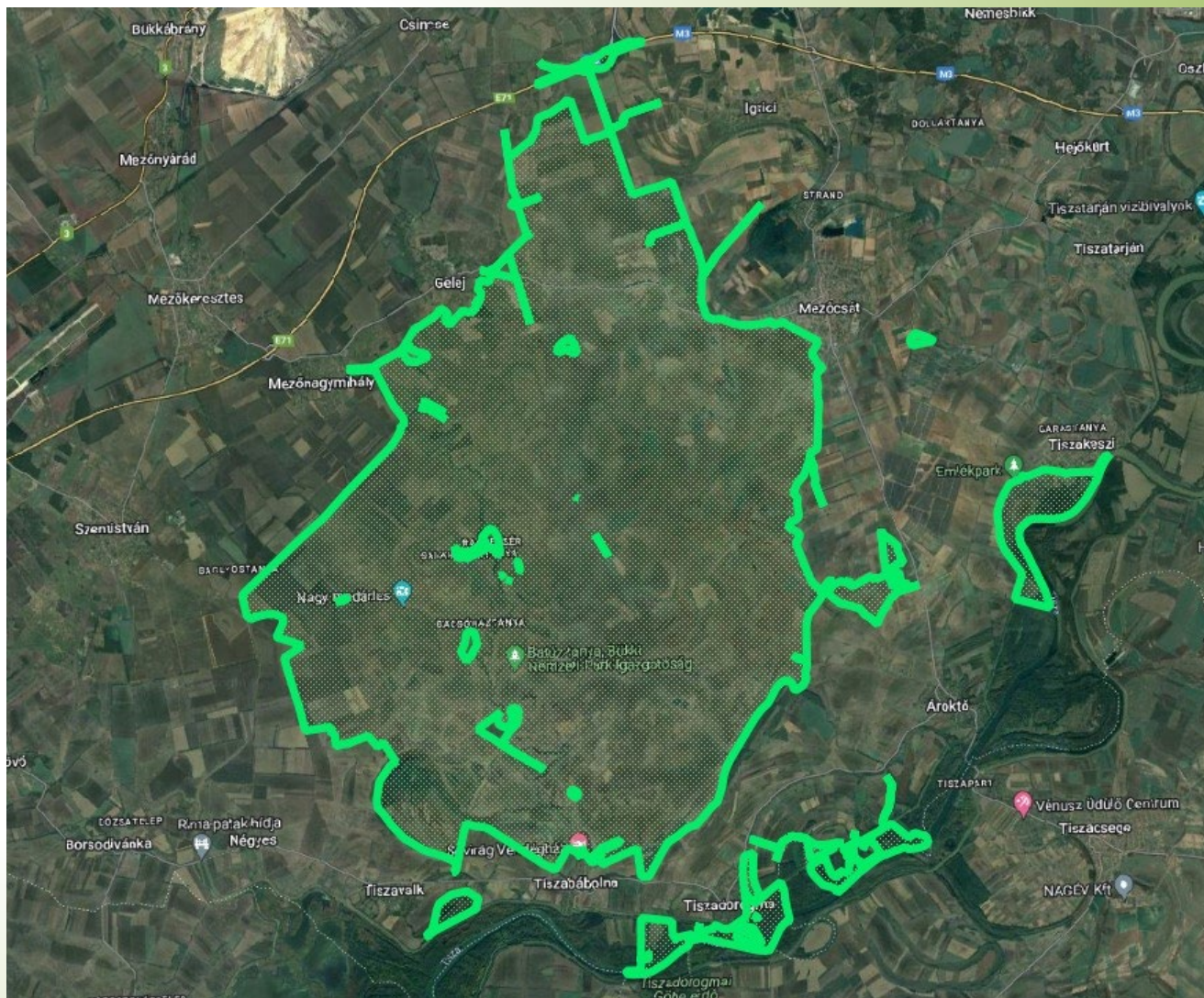
Elterjedése

A Fertő-tó magyar oldaláról, Nagylózsról származó adat forrása: Herzig-Straschil et al. (2003) hivatkozik Sólymosy (1939) pirók erdeiegér előfordulási adatára, ami véleményünk szerint nem lehet pirókegér, hanem szöcskegér, mert akkoriban pirókegér még nem fordult elő azon a területen, csak több évtizeddel később jelent meg ott, szöcskegér viszont még bizonyítottan előfordult az osztrák oldalon abban az időben.

Miért pont a Borsodi-Mezőségen maradt fenn?

- 1989. óta országosan védett
- Mostani területe 18470 ha
- Két eltérő arculatú tájból áll: az ártérből és a „pusztai tömbből”, ami hazánk 2. legnagyobb egybefüggő védett gyepterülete
- Natura 2000 terület: 3 kiemelt jelentőségű természetmegőrzési és 2 különleges madárvédelmi terület érinti
- Ramsari terület is

BÜKKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

Magyar Nemzeti Múzeum
Közgyűjteményi Központ

Magyar Természettudományi Múzeum

**Gyepek, mocsarak, szántók, facsoportok,
tanyák...**

Neolitikum (kb 5300-5500 éve) óta lakott

1939-ig területét a Tisza járta

1960-as évektől belvízelvezetési munkálatok sújtották

Közelmúltig kizárólag pásztoroló legeltetés folyt rajta

Némiképp VAD VIDÉK!

BÜKKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

Magyar Nemzeti Múzeum
Közgyűjteményi Központ

Magyar Természettudományi Múzeum

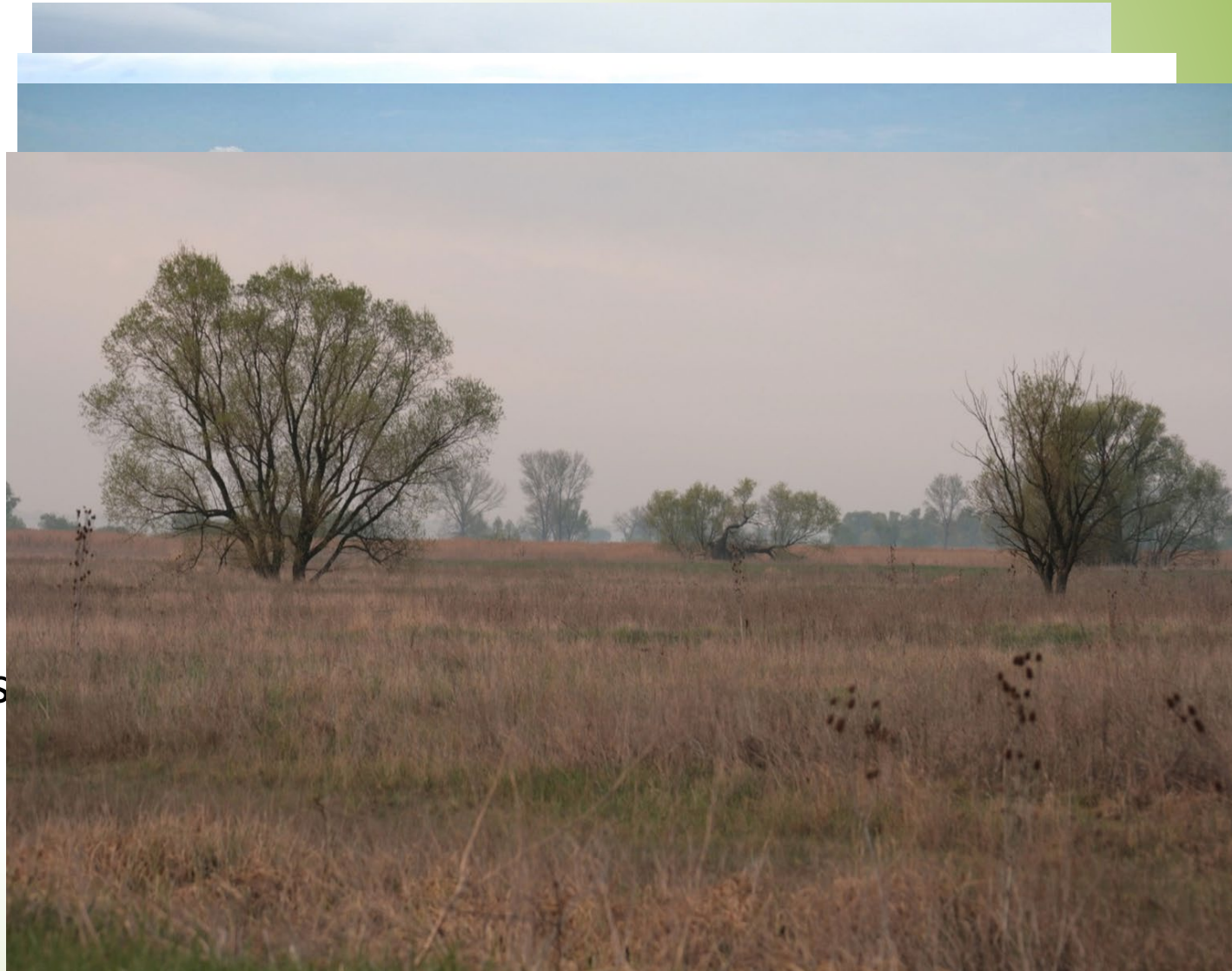
A magyar szöcskeegér élőhelye

Olyan helyeken fordul elő, amik
bántják a jó gazda szemét!

- A magaskórós, dús fűavarú vegetációt igényli
- Az útszéli bogáncsos, mezei aszatos gyomvegetációt kimondottan kedveli
- Ettől eltekintve nem válogatós: cickóros-ürmös pusztákon és löszös gyepeken is előfordul
- Degradált állományokban is rendszeres
- A kaszált helyekről eltűnik
- A túllegeltetést sem viseli el

Veszélyeztető tényezői I.

A gyepgazdálkodás változásai a klímaváltozással együtt
= az élőhelyének eltűnése

Veszélyeztető tényezők II.

Égetés

Inváziósok

Ragadozók

Nem megfelelő
területhasználat

Szöcskeegér keresési tevékenység – alap fokozat

BÜKKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

Magyar Nemzeti Múzeum
Közgyűjteményi Központ

Magyar Természettudományi Múzeum

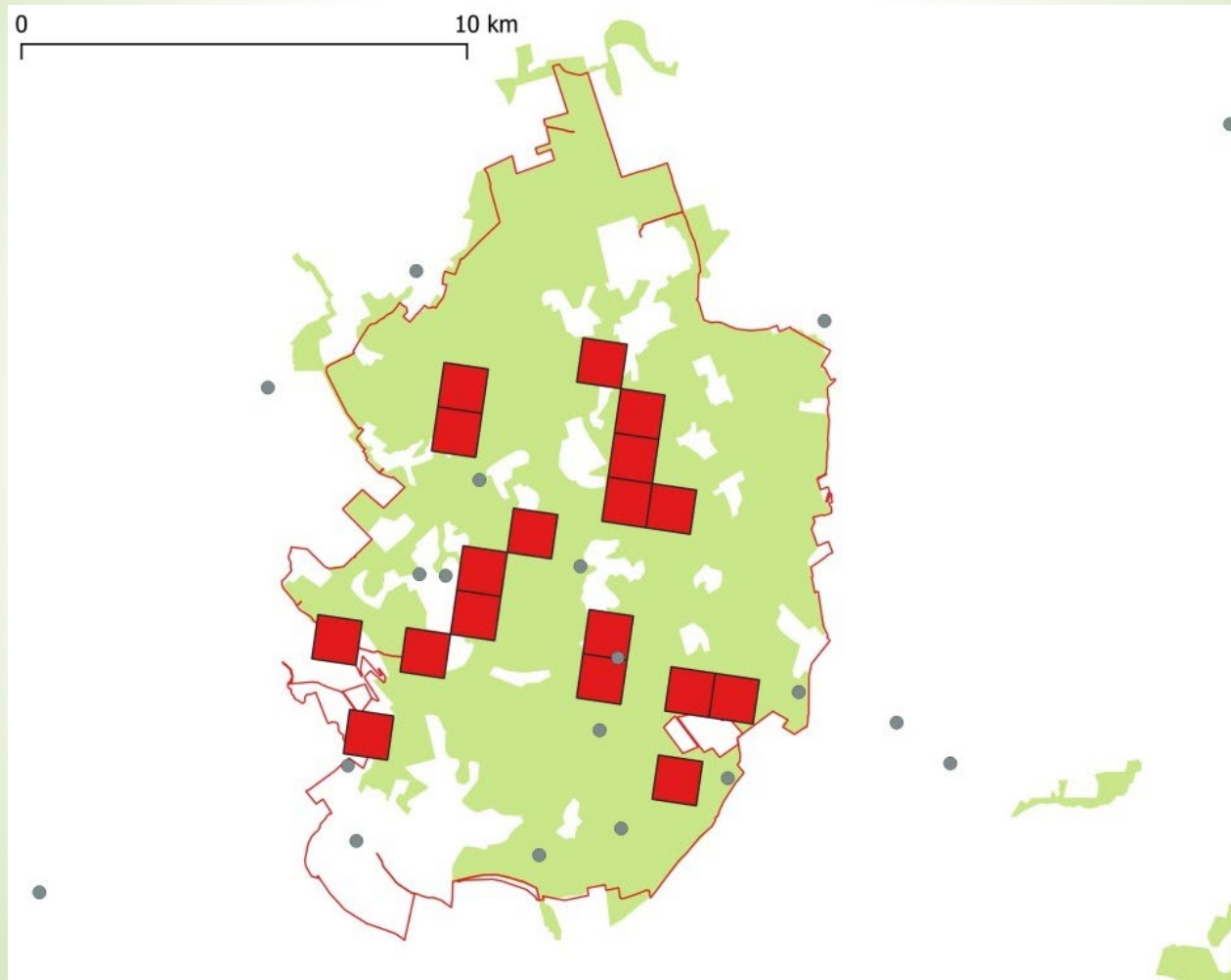
Szöcskeegér keresési tevékenység – mester fokozat

Szöcskegér keresési tevékenység – doktori fokozat

Borsodi-Mezőség SCI sematikus térképe a talajcsapdákkal feltárt ismert előfordulások 1x1 km ETRS grid (piros négyzög), illetve a bagolyköpekben történő előfordulások helyszíneinek (szürke pont) megjelenítésével; Corine Land Cover 3.2.1 „természetes gyepek” fedvény (zöld) és a N2000 terület határa (piros vonal)

Védelmi (fajmegőrzési) tevékenységek

KvVM Természetvédelmi Hivatal

FAJMEGŐRZÉSI TERVEK

Csíkos szöcskegér
(*Sicista subtilis trizona*)

2004

AGRÁRMINISZTERIUM

TERMÉSZETMEGŐRZÉSI FŐOSZTÁLY

FAJMEGŐRZÉSI TERVEK

MAGYAR SZÖCSKEGÉR

Sicista trizona (Frivaldszky, 1865)

2025

Védelmi (fajmegőrzési) tevékenységek

- Újabb szöcskeegeres élőhelyfoltok beazonosítása
- Adminisztratív intézkedések és ezek betartásának ellenőrzése
- A nagyecséri „magterület” szöcskeeger-barát gyepkezelése
- Predátorgyérítés
- Genetikai kutatások támogatása
- Ismeretterjesztés, stb.

Szaporítás?

Cerva Frigyes XX. század elején próbálta

Sikertelenül

Vásárhelyi István is próbálta

Bizonytalan eredménnyel

Fővárosi Állat- és Növénykertbe 2021.06.09-
én kerültek az első példányok

*Rengeteg új ismeret, vadon fogant kölykök
sikeres felnevelése, de fogságban nem
születtek újabb utódok ☹️*

Aktualitások

30x lefedett PacBio HiFi seq., 40x HiC seq. referencia-genom

Debreceni Egyetem együttműködésében

**Biodiversity
Genomics
Europe**

**DEBRECENI
EGYETEM**

Jövőbeli tervek

A jelenleg ismert egyetlen, Borsodi-
Mezőségen élő állomány megőrzése

Az állomány és élőhelyének „fejlesztése”

LIFE pályázat írása az élőhely fejlesztés pénzügyi
feltételeinek megalapozására

Eddig ismeretlen állomány felkutatása?

Szaporítás kidolgozása?

Visszatelepítés?

Köszönjük az eddigi kutatási és fajmegőrzési tevékenységekbe tett munkát és számítunk rá a jövőben is! Én pedig a figyelmet is köszönöm!

vadonleső

GRASSLANDHU

Fotók és videók készítői: Balázi Péter, Bodzás János Sándor, Cserkész Tamás, Fuisz Tibor, Hák Flóra, Kozma Attila, Mezei János, Nyíri Virág, Seres Nándor Mihály, Sramkó Gábor, Szitta Tamás, Vig Zsófia, Vince Bálint